

MEER DAN GENOEG HOOGOPGELEIDEN

...Het is weinig zinvol maar wel kostbaar om het percentage hoger opgeleiden nog verder op te voeren.

De Europese Unie schrijft ons niet alleen voor dat het begrotingstekort niet hoger mag zijn dan 3 procent. Tevens dicteert de EU dat in 2020 minstens 40 procent van de 30- tot 34-jarigen een hogere opleiding moet hebben voltooid. Ook op dit terrein wil Nederland blijkbaar het braafste jongetje van de klas zijn. In 2012 zaten we al op ruim 42 procent. En uiteraard groeien we vrolijk verder. De vraag of dit wel zin heeft, wordt nooit gesteld. We zijn een kenniseconomie, nietwaar? Maar in het hoger onderwijs zijn er genoeg voorbeelden te vinden van studies waar het aantal afgestudeerden vele malen groter is dan waar de arbeidsmarkt behoefte aan heeft. Sterker nog, we kunnen ons afvragen of het überhaupt nog zinvol is om nog meer mensen nog hoger opgeleid te krijgen. Want ook al zien we hoger onderwijs als een investering en niet als een kostenpost waarop bezuinigd kan worden, dan blijft de vraag relevant hoeveel rendement die investering oplevert.

afnemende opbrengst
Investeringen worden doorgaans gekenmerkt door zogenaamde afnemende meeropbrengsten. Investeren in onderwijs zijn hierop geen uitzondering. Sterker nog, voorbij een lastig te bepalen optimum moeten de rendementen negatief zijn. Continu toenemende onderwijsinspanningen verhogen de leeftijd waarop mensen toetreden tot de arbeidsmarkt, maar vereisen tevens dat een steeds groter deel van de beroepsbevolking in het onderwijs werkzaam is. In het uiterste

Er is grote vraag naar technische vakmensen op mbo-niveau. Op de foto: premier Rutte op bezoek bij VDL (o.a. Nedcar)

geval zou de gehele bevolking dan bezig zijn met het genieten of verstrekken van onderwijs. Dat kan natuurlijk geen optimale situatie zijn. Nu is dit een extreem voorbeeld, maar er zijn zeker aanwijzingen dat we het optimum al gepasseerd zijn. Al in 2010 constateerden onderzoekers Jochem Tolsma en Maarten Wolbers dat 'het opleidingspeil van de (beroeps)bevolking sneller is gestegen dan de beroepsstructuur vereist'. Verdringing op de arbeidsmarkt van lager- door hoger-opgeleiden is het gevolg.

Het is eigenlijk vrij simpel. Hoe lager het opleidingspeil van een land, des te groter het rendement van extra onderwijsinspanningen. Wanneer een voorheen grotendeels analfabete bevolking voor het eerst leert lezen en schrijven, is dat een gigantische sprong voorwaarts. En als vervolgens alle latente Nobelprijswinnaars onder hen in staat worden gesteld universitair onderwijs te gaan volgen, dan is dat ook een enorme vooruitgang. Maar als grote delen van de bevolking al hoger opgeleid zijn, kun je je afvragen wat de zin is om te

gen hoge kosten nog een aantal marginaal getalenteerden en geïnteresseerden door een opleiding heen te persen. Die situatie hebben we bereikt. Dat blijkt niet alleen uit studies, maar ook uit het feit dat individuele opleidingen steeds vaker pleiten voor meer selectie aan de poort. Uitzonderingen als het technisch onderwijs daargelaten, is er uit economisch en arbeidsmarkttechnisch oogpunt geen reden om het percentage hoger opgeleiden verder op te voeren. Er lijkt eerder reden dat percentage te

verkleinen. De vrijkomende middelen kunnen beter worden gebruikt om het onderwijs aan de basis te verbeteren en te intensiveren. Daar is nog veel te winnen. Zo is er op de arbeidsmarkt een grote vraag naar technische vakmensen op mbo-niveau, maar veel minder aan 'hoger' opgeleide journalisten, sport-economen of communicatiedeskundigen.

basisonderwijs

Maar ook bij het verbeteren van basale taal- en rekenvaardigheden is nog veel te winnen. Het feit dat de verplichte taal- en rekentoets in het voortgezet en middelbaar beroepsonderwijs wegens te lage slagingspercentages voorlopig niet wordt ingevoerd, is een veeg teken. Extra investeringen aan de basis van het onderwijs hebben grotere maatschappelijke baten dan het verder opvoeren van het aantal 'hoger opgeleiden'. Hoger opgeleiden die dat steeds vaker alleen in naam zijn en die in veel gevallen geen baan vinden op hoger niveau of in de richting waarin ze zijn opgeleid. Op individueel niveau zijn de baten van het halen van een hoger diploma nog aanwezig vanwege de competitie en genoemde verdringing op de arbeidsmarkt. Op macroniveau is er eerder sprake van afnemende dan wel negatieve meeropbrengsten. Er wordt de laatste tijd veel gesproken over het kapotbezuinigen van de economie. Maar uiteindelijk gaan economieën vooral kapot aan een ondoelmattige toewijzing van middelen. Het zou goed zijn als minister Bussemaker van Onderwijs bij die toedeling niet alleen naar pretstudies binnen het mbo kijkt, zoals ze onlangs deed, maar ook onze nationale obsessie met veel hoge diploma's eens agendeert. <